

“De Energietransitie van Onderaf”

Rapportage WP3 - Handelingsperspectieven

DEEL 0 – Inleiding

Auteurs	Roelien Attema & Geerte Paradies
Uitgegeven voor	STEM programma
Titel	Rapportage WP3 Handelingsperspectieven Deel 0 - Inleiding
Versie	1.0
Rapportnummer	TNO 2014 R11300
Opleverdatum	Augustus 2014
Opdrachtgever	Topsector Energie
Subsidieverstrekker	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Contactpersoon	Marijn Rijken (projectleider)
Rubricering	Ongerubriceerd

“De Energietransitie van Onderaf”

DE ENERGIETRANSITIE VAN ONDERAF - op elkaar afgestemde handelingsperspectieven en nieuwe samenwerkingsvormen tussen de verschillende stakeholders kunnen de energietransitie (van fossiele naar duurzame energie) versnellen middels het inpassen van lokale energiecoöperaties (LEC's).

Dit project wordt uitgevoerd binnen STEM (Samenwerken Topsector Energie en Maatschappij), het sociale-innovatie programma van de topsector energie.

In het consortium werken samen: TNO, Netbeheer Nederland, Energie Nederland, Eneco, Essent, GDF Suez, Nuon, Verenigde Energie Coöperaties Noord-Brabant en de Rabobank.

Inleiding “De Energietransitie van Onderaf”

Het aantal duurzame, lokale energie-initiatieven, waarbij burgers, MKB-bedrijven en/of woningbouwcorporaties zelf energie (willen) besparen en/of produceren stijgt sinds een aantal jaren in een snel tempo. Er is sprake van een ‘energieke burgerbeweging’ die zich vaak bundelt in coöperaties en hun maatschappelijke impact neemt toe.

De manier waarop energie wordt opgewekt heeft een brede invloed op onze (toekomstige) maatschappij (het milieu, internationale verhoudingen, welvaart). Dit maakt de transitie van fossiele naar duurzame energie een sociaal economisch vraagstuk met een grote impact, en verschillende belangen. De komst van lokale energiecoöperaties heeft dus een brede maatschappelijke lading.

Vraagstelling “De Energietransitie van Onderaf”

Hoe kunnen lokale duurzame energie-initiatieven de transitie naar een duurzame Nederlandse energiehuishouding versnellen?

In dit project wordt deze vraag opgepakt door samenwerkingsverbanden, waarbij de rollen en belangen van de verschillende bestaande en nieuwe partijen op elkaar ingrijpen, nader te onderzoeken:

Vanuit de **sector** – *Moeten we inspelen op deze lokale energie initiatieven (tijdelijk of blijvend) en hoe dan?*

Vanuit de **coöperaties** - *Hoe kunnen we samenwerken met andere partners uit welbegrepen eigenbelang?*

Vanuit de **overheid** – *Wat is (op welk niveau) onze rol in deze transitie nu we de energievoorziening geprivatiseerd hebben?*

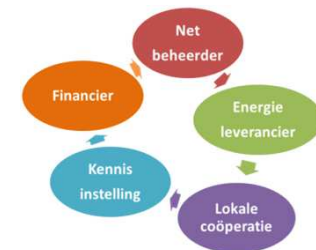
Projectaanpak “De Energietransitie van Onderaf”

Het onderzoek kenmerkt zich door te kijken naar de *samenhang* tussen de verschillende rollen en niveaus binnen het gehele energie ecosysteem. Het programma is zo opgezet dat praktijk en wetenschap elkaar optimaal kunnen versterken.

De projectaanpak is gebaseerd op ‘SAMEN’: Samen denken, samen doen en daardoor samen leren, om dit vervolgens samen te delen.

De onderzoeksmethode bestaat uit

- een integrale multi-level aanpak,
- een multi-stakeholder approach met bottom-up als vertrekpunt
- en wisselwerking tussen theorie én praktijk.

Theorie & Praktijk

Doelstelling “De Energietransitie van Onderaf”

Het project resulteert in een verzameling concrete handelingsperspectieven en nieuwe vormen van samenwerking voor de belangrijkste stakeholders (coöperaties, leverancier, netbeheerder, overheid, financier) binnen verschillende toekomst scenario's voor de Nederlandse decentraal energie management (het geheel van technische en organisatorische innovatie waarmee op lokaal, regionaal, etc. niveau energie geproduceerd en benut kan worden, inclusief bufferen en balanceren). Er van uitgaande dat lokale energie coöperaties een plek krijgen in het decentraal energie management.

Deze handelingsperspectieven moeten op elkaar zijn afgestemd, waardoor vanuit samenwerking en goed begrepen eigenbelang, een daadwerkelijke versnelling van de energietransitie mogelijk wordt.

Doelstelling WP 3 “Handelingsperspectieven”

Dit werkzaamheden binnen dit werkpakket concentreren zich op het verzamelen van informatie en handelingsperspectieven voor verschillende stakeholders die te maken hebben met de energietransitie van onderaf. Bronnen zijn interviews met de verschillende consortiumpartners, interviews met aanvullende stakeholders, observaties vanuit het living lab en literatuur.

Deze drie documenten beogen de bevindingen te beschrijven en beschikbaar te stellen aan de partners zonder er in deze fase al conclusies aan te verbinden.

De bevindingen zijn input voor WP5 waar er gezamenlijk wordt gekeken naar waarde(n)netwerken en nieuwe samenwerkingsvormen.

Leeswijzer WP 3 “Handelingsperspectieven”

*Het resultaat is in verband met de leesbaarheid verdeeld over vier delen (.ppt-documenten) en een aparte samenvatting (.doc-document). Deze leeswijzer vormt **deel 0**.*

De opkomst van lokale energiecoöperaties (LEC's) heeft er voor gezorgd dat hun rol bij het versnellen van de energietransitie onderwerp is van deze studie. De coöperaties vragen zich af wat ze kunnen, mogen en willen doen en de andere stakeholders in het energiedomein vragen zich af hoe zij zich tot deze coöperaties (moeten en willen) verhouden. Dé coöperatie bestaat echter niet, het beschrijft slechts een rechtsvorm. In de praktijk zijn er coöperaties in vele soorten en maten met andere doelstellingen, motivaties en werkwijzen. Om meer inzicht te krijgen in deze verschillen zijn in **deel 1** verschillende segmentaties van coöperaties én van hun achterban beschreven.

Beter begrip van deze verschillen zorgt voor meer zicht op de mogelijkheden en knelpunten op het gebied van op elkaar afgestemd handelen en samenwerken tussen de verschillende spelers in het huidige energiesysteem met als doel het bijdragen aan de transitie naar duurzame energie.

Om in dit onderzoek op een gestructureerde wijze handelingsperspectieven en samenwerkingsvormen te kunnen onderzoeken en beschrijven wordt in **deel 2** een theoretisch analyse kader geformuleerd. Dit kader kan ook door de stakeholders worden gebruikt voor het ontwerp, de evaluatie of reflectie op hun handelen en hun bestaande of nieuwe samenwerkingen.

In verschillende studies wordt gekeken naar de bijdrage die (meestal) één bepaalde stakeholder kan bieden aan de energietransitie en de ondersteuning van en samenwerking met LEC's.

Deze studie beschrijft in **deel 3** voor een groot aantal stakeholders wat hun mogelijkheden zijn (handelingsperspectieven). In het vervolg van het project kunnen de verschillende relevante partijen dan gezamenlijk komen tot een afgestemd handelen en nieuwe samenwerkingsvormen die bijdragen aan de ‘Energietransitie van onderaf’.

We beginnen hier vanzelfsprekend niet ‘from scratch’. In de praktijk ontstaan er al nieuwe samenwerkingen. **Deel 3** geeft een inventarisatie van een aantal van deze nieuwe samenwerkingsvormen.

